

MILJØOPPFØLGINGSPLAN (MOP) MED MILJØKRAV FOR PROSJEKTET

 Vår dato:
 01.11.2022

I207001 Magnormoen politistasjon

Prosjektleder SB: Arne Solberg
Miljøansvarlig SB: Karin Anton
Ansvar for oppfølging av MOP: Totalentreprenør
MOP gjelder for: Kravspesifikasjon totalentreprise

Krav-Nr	Miljøkrav	Krav til dokumentasjon underveis og av ferdigstilt bygg.	Ansvarlig	Beskrivelse av tiltak i prosjektering	Beskrivelse av løsning/tiltak/gjennoføring som bygget	Dato for oppfølging	Referanse til dokumentasjon
LEDELSE OG MILJØSTYRING - KRAV TIL KONTRAKTØRER							
0.1	MOP skal oppdateres minimum en gang per måned fra oppstart totalentreprise, gjennom prosjektering og byggefase til ferdigstillelse. Oppdatert MOP skal sendes til Statsbyggs prosjektleder og miljøansvarlig. MOP gjennomgås på faste MOP-møter med entreprenør/RIM og miljøressurs i SB i etterkant av hver oppdatering.	MOP lastes opp på prosjekthotellet før møtene med Statsbygg	TE			Ett døgn før MOP-møte.	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
0.2	Entreprenør skal legge frem en plan som viser hvordan den planlegger å imøtekomme prosjektets miljøkrav og hvordan miljøstyring integreres i øvrig prosjektstyring.	Plan. Lastes opp på prosjekthotellet.	TE			Ved oppstart av prosjektering	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
0.3	Entreprenør skal sikre at prosjektet innen den 15. januar hvert år skal rapportere på årsindikatorer i SAMBA for byggeprosjekter. For energibruk på byggeplass og avfall (sortering og mengde) skal det rapporteres månedlig.	Oppdatering av tabell i fanen "Årlig status og sluttrapport" i MOP.	TE			Innen 15. januar hvert år.	Direkte lenke til oppdatert indikatorsett legges inn her.
0.4	Entreprenør skal ha et miljøstyringssystem som oppfyller kravene i NS-EN-ISO 14001:2015 kapittel 4 krav til miljøstyringssystem, eller tilsvarende krav i andre relevante miljøstandarder.	Sertifikat eller annen dokumentasjon på at entreprenør har et slikt miljøstyringssystem skal fremlegges senest ved kontraktsinngåelse. Eksempler: EMAS, Miljøfyrtårn eller tilsvarende.	TE			Ved kontraktsinngåelse	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.

0.5	Leverandører av isolerglassruter til byggeprosjektet skal delta i et godkjent retursystem for kasserte isolerglassruter som inneholde miljøgifter som PCB, klorparafin- eller ftalater. Rutene bør ikke knuses for å unngå utslipp av miljøgiftene før de er levert godkjent retursystem.	Dokumentasjon på medlemskap i godkjent retursystem feks. lenke og datert skjermdump til returselskapets nettside der det fremgår at leverandøren deltar/er medlem.	TE			Før bestilling	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
0.6	Entreprenør skal ha medlemsbevis for medlemskap i godkjent returselskap jf avfallsforskriften § 7-14. Dette kan være medlemskap i Grønt punkt eller tilsvarende.	Medlemsbevis fra Grønt punkt eller tilsvarende.	TE			Ved tilbudsinnlevering	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
0.7	For oppfølging av miljø i grunnen skal det det inviteres til et oppstartsmøte mellom totalentreprenør og byggherre						
0.8	Statsbyggs veiledere -Veileder EPD ved miljøvurderinger -Veileder miljøgifter og Cobuilder Collaborate -Veileder bærekraftig trevirke skal følges.	https://www.statsbygg.no/publikasjoner	TE				
0.9							
KUTTE KLIMAGASSUTSLIPP - KRAV TIL KONTRAKTØRER							
1.1	Prosjektet skal følge Statsbyggs rutiner for bruk av OneClick LCA Norge (i tråd med NS3720) til å dokumentere en reduksjon i klimagassutslipp på minimum xx for energi, material og byggeplass sammenlignet med prosjektets referansebygg. Klimagassutslipp skal beregnes som totale utslipp i tonn CO2e over prosjektets livsløp.	Beregninger i One Click LCA og klimagassrapport. Statsbygg oppretter prosjektet i One Click LCA og referansebygget etableres og låses av Statsbygg før kontrahering. Tilgang til prosjektet i One Click LCA gis til TE. Det kan også gis tilgang i tilbudsfasen ved henvendelse. TE skal for prosjektet etablere et klimagassregnskap i henhold til NS3720 – Metode for klimagassberegninger i bygninger. Klimagassberegningene skal brukes til å påvirke faktiske valg og løsninger i prosjektet. Det skal utarbeides en klimagassrapport som viser måloppnåelse i henhold til Statsbyggs mal for dokumentasjon av klimagassberegningene, minimum for detaljprosjektering og as built. For as built-beregningene skal det i tillegg etableres et helhetlig klimagassregnskap med omfang "Basis med lokalisering" jmf. NS3720.	TE			Klimagassberegningen skal implementeres i forprosjekt/detaljprosjektering og oppdateres fortløpende underveis i gjennomføring av prosjektet. I tillegg må klimagassberegningene oppdateres årlig innen 15. januar.	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
1.1a	Klimagassutslipp fra håndtering av masser Forventede klimagassutslipp og klimagassutslipp "as built" fra håndtering inkl. transport av masser skal beregnes. Det skal utredes og utføres tiltak for å redusere utslippene til et minimum.	Klimagassrapport					
1.3	Prefabrikkert betong, alle trykkfaster, til dekker og bæresystem skal minst være produsert med lavkarbonklasse A iht. gjeldende utgave av Norsk Betongforenings publikasjon nr. 37200.	Dokumentasjon skal være EPD for hver av de aktuelle prefabelementene der det framgår at klimagassutslippene for fase A1 til A3 er innenfor krav. I tillegg må fase A4 dokumenteres, iht. NS3720.	TE			Før bestilling/innkjøp	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
1.4	Plasstøpt betong, alle trykkfaster, skal minst være i hht. grenseverdiene for lavkarbonklasse A iht. gjeldende utgave av Norsk Betongforenings publikasjon nr. 37200. Det skal benyttes lavkarbon sprøytebetong iht. gjeldende utgave av Norsk Betongforenings publikasjon nr. 37200 kapittel B8.	Dokumentasjon skal være EPD for hver leveranse av plasstøpt betong der det framgår at klimagassutslippene for fase A1 til A3 er innenfor krav. I tillegg må fase A4 dokumenteres, iht. NS3720.	TE			Før bestilling/innkjøp	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
1.5	I, H,U,L,T stålbelegger skal maksimalt ha 1,05 kg CO2e/kg i utslipp ved produksjon for summen av livsløpsfasene A1 til A3. Kaldformede stålprofiler: maks. 2,80 kg CO2e/kg.	Dokumentasjon skal være EPD for hver leveranse av stålbelegger der det framgår at klimagassutslippene for A1 til A3 er innenfor krav.	TE			Før bestilling/innkjøp	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
1.6	Armeringsstål til slakkarmering skal maksimalt ha 0,39 kg CO2e/kg og armeringsstål til spennarmering skal maksimalt ha 1,87 kg CO2e/kg i utslipp ved produksjon for summen av livsløpsfasene A1 til A3.	Dokumentasjon skal være EPD for hver leveranse av armeringsstål der det framgår at klimagassutslippene for A1 til A3 er innenfor krav.	TE			Før bestilling/innkjøp	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
1.7	Vekstjord skal være torvfri.	Dokumentasjon skal være EPD eller tredjepartsverifisert produktdokumentasjon.	TE			Før bestilling/innkjøp	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.

1.8	Det skal brukes lavtemperatur asfalt med utslipp lavere enn 50 kg CO ₂ e pr. tonn asfalt (A1-A3 i ht. EN15804).	Dokumentasjon skal være EPD der det framgår at klimagassutslippene er innenfor krav.	TE			Før bestilling/innkjøp	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
1.9	Energiforbruk på byggeplassen skal rapporteres til Statsbygg. Dette omfatter innkjøpt energi til byggeplass, fordelt på aktuelle energibærerne (biodiesel, gass, biogass, elektrisitet, fjernvarme etc). Forbruket skal inngå i klimagassregnskapet "as built".	Det skal utarbeides en oversikt over innkjøpt energi til byggeplass fordelt på de ulike energibærerne som benyttes. Megder/innkjøp skal dokumenteres med faktura/kvitting.	TE			Månedlig	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
1.10	Byggvarme og byggtørk skal utføres uten bruk av fossile brenslere.	Dokumentasjon skal være en bekreftelse av bestilling (f.eks. faktura) av energikilde som benyttes til byggvarme og byggtørk. Energibruk til byggvarme og byggtørk skal inngå i månedlig rapportering av energibruk på byggeplass (krav 1.9).	TE			Dokumentasjon på fossilfri energikilde skal foreligge for byggtørk/byggvarme tas i bruk. Energibruk skal inngå i månedlig rapportering til Statsbygg	Direkte lenke til dokumentasjon på fossilfri byggvarme/byggtørk legges her. Direkte lenke til månedrapportering for energibruk på byggeplass legges her.
1.12	Fornybar diesel iht standard EN 15940 (HVO / BTL), hydrogen eller biogass skal benyttes på anleggsmaskinene på byggeplass. Alt biodrivstoff som benyttes skal som minimum oppfylle kravene til bærekraftskriteriene som gjelder for biodrivstoff i omsetningspåbudet og tilbyder må kunne dokumentere en klimanytte på minimum 50% mot fossil diesel. Drivstoff skal ikke stamme fra råstoffene palmeolje eller biprodukter fra palmeoljeproduksjon (som CPO og PFAD). Drivstofftank skal vises på riggplan, med mindre det planlegges med ekstern fylling.	For maskiner skal faktura for innkjøp av biodiesel eller hydrogen framlegges. Dokumentasjon på at drivstoffet ikke stammer fra palmeolje eller biprodukter fra palmeoljeproduksjon skal også foreligge. Miljødeklarasjon (EPD) etterspørres og vedlegges om det finnes.	TE			Før innkjøp	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
1.13	Det skal innhentes minimum 10 EPDer (miljødeklarasjon (EPD)) for produktgruppene VVS og elektro, til sammen 10 EPDer.	Dokumentasjon skal være EPD for hvert produkt.	TE			Før innkjøp	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
1.14	Kuldemedier i varmepumpeanlegg skal ha GWP-faktor mindre eller lik 10. GWP-faktor for kuldemedier i rene DX-maskiner skal maksimum være 675, men kjølemedier med lavere GWP-faktor skal alltid etterspørres av TE.	Dokumentasjon skal være en bekreftelse av bestilling med informasjon om GWP-faktor.	TE			Før innkjøp	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
1.15	Materialer som omfattes av dette kravpunktet skal ikke overskride de oppførte terskelverdiene for utslipp ved produksjon for summen av livsløpsfasene A1 til A3: a) EPS skal maksimalt ha 2,20 kg CO ₂ e/(m ² og R=1). b) XPS skal maksimalt ha 3,50 kg CO ₂ e/(m ² og R=1). c) Standard gipsplater skal maksimalt ha 2,1 kg CO ₂ -ekv/m ² . d) Robust gipsplater skal maksimalt ha 2,6 kg CO ₂ -ekv/m ² .	Dokumentasjon skal være EPD for hvert produkt der det framgår at klimagassutslippene for fase A1 til A3 er innenfor krav. I tillegg må fase A4 dokumenteres, iht. NS3720.	TE			Før innkjøp	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
1.16	Sykkelparkering a) Det skal etableres sykkelparkeringsplasser på tomten. Se byggeprogram.		TE				Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
ENERGI - KRAV TIL KONTRAKTØRER							
2.1	Bygget skal prosjekteres og bygges slik at det oppfyller energikravene i TEK. Byggkategori må følge samme bygningskategori som klimagassberegningene og øvrige TEK-beregninger.	Alle inndata skal dokumenteres, og det skal utarbeides en energirapport i henhold til NS3701. Det skal som minimum utarbeides en energirapport i detaljprosjekteringen og ved as built iht. NS 3701 og inkl. dokumentasjon av MOP-kravene 2.3, 2.4 og 2.5. Energiberegninger og dokumentasjon skal i tillegg oppdateres fortløpende i hele prosjektperioden i Simien eller tilsvarende inkl. forklaring av inndata, som dokumenterer oppfylt krav. Statsbygg skal ha tilgang til beregningsfilen i Simien når dette etterspørres av Statsbygg.	TE			Energiberegninger skal arbeides med fortløpende i SIMIEN eller tilsvarende verktøy. Det skal dokumenteres at inndata er i tråd med prosjekterte	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.

2.1.1	Vinduer og glass Krav til gjennomsnittlig U-verdi vindu og dører er $\leq 0,8 \text{ W/(m}^2\text{K)}$ iht. NS 3701. I tillegg skal U-verdi vindu inklusive omløpende kuldebro i innbygget tilstand (overgang mot vegg) være $\leq 0,85 \text{ W/(m}^2\text{K)}$.	Beregning av U-verdi inklusive kuldebro.	TE			Før innkjøp	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
2.1.2	Lufttetthet Det skal prosjekteres et varig lufttett sjikt med utgangspunkt i byggets dampsperre/dampbrems.. Det lufttette sjiktet skal prosjekteres inklusive alle overganger og gjennomføringer, og det skal framgå av detaljtegningene. Det brukes tape og/ eller mansjetter i alle skjøter, overganger og gjennomføringer. Visuell kontroll av lufttettheten skal gjennomføres og dokumenteres i god tid før trykktesting.	Detaljtegninger som viser alle relevante konstruksjoner og overganger. Dokumentasjon av visuell kontroll.	TE			I løpet av prosjekteringen	Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
2.1.3	Solavskjerming Styringen skal optimaliseres for lavest mulig energibruk for oppvarming og kjøling, blant annet for optimal utnyttelse av passiv solvarme i oppvarmingsperioden.	Notat som beskriver hvordan kravet er ivaretatt.	TE				Direkte lenke til dokumentasjon legges her.
2.3	Beregnet behov for levert energi i tråd med energimerkeordningen skal beregnes i løpet av prosjekteringen, og oppdateres jevnlig ved endringer.	Energiberegning og energirapport.	TE			I løpet av prosjekteringen og oppdateres jevnlig.	Lenke til dokumentasjon
2.4	Netto energibehov for bygget etter NS 3031 og skal beregnes i løpet av prosjekteringen, og oppdateres jevnlig ved endringer.	Energiberegning og energirapport.	TE			I løpet av prosjekteringen og oppdateres jevnlig.	Lenke til dokumentasjon
2.5	Det skal lages en energiberegning for bygget basert på lokale klimadata og reelle brukerlaster og driftstider i løpet av prosjekteringen. Beregningen skal oppdateres ved endringer.	Energiberegning og energirapport.	TE			I løpet av prosjekteringen og oppdateres jevnlig.	Lenke til dokumentasjon
2.6	Bygget skal utstyres med energimålere som muliggjør formålsdelt energimåling. Det skal leveres systemskjema for struktur og energiflyt for alle energimålere iht. til PA 5601.	Systemskjema for struktur og energiflyt for alle energimålere i hht til PA 5601.	TE			I løpet av prosjekteringen	Lenke til dokumentasjon
2.7	Utstyr skal ha høy energieffektivitet på nivå med beste praksis.	Dokumentasjon som viser energieffektiviteten til brukerstyret, slik som eksempelvis energimerke.	TE			I løpet av prosjekteringen og oppdateres jevnlig underveis i prosjektet og ved bestilling.	Lenke til dokumentasjon
2.8	Det skal velges energieffektive løsninger for alle energipostene, også de som ikke omfattes av NS3031, for eksempel utebelysning og snøsmelteanlegg	Det skal regnes ut forventet energiforbruk for de enkelte energipostene og det skal dokumenteres at det er valgt energieffektive løsninger.	TE			I løpet av prosjekteringen og oppdateres jevnlig underveis i prosjektet og ved bestilling.	Lenke til dokumentasjon
SIRKULÆØKONOMIEN - KRAV TIL KONTRAKTØRER							
3.1	Innkjøpt konstruksjonsstål skal bestå av minimum 40% gjenvunnet innhold i sveisede plateprofiler og 70% i valsede profiler (H og I profiler).	EPD med info om resirkuleringsgrad på "recycled material in". Ved flere leverandører må det lages en vektet beregning der mengde og resirkuleringsgraden fra hver leverandør inngår, slik at en kan se hvordan hver leveranse påvirker totalen.	TE			Før innkjøp	Lenke til dokumentasjon
3.2	Innkjøpt armeringsstål skal bestå av 100 % resirkulert materiale, det vil si at stålet må produseres fra skrapjern.	EPD med info om resirkuleringsgrad på "recycled material in". Ved flere leverandører må det lages en vektet beregning der mengde og resirkuleringsgraden fra hver leverandør inngår, slik at en kan se hvordan hver leveranse påvirker totalen.	TE			Før innkjøp	Lenke til dokumentasjon
3.3	Innkjøpte fasadeplater av aluminium skal bestå av minimum 75% resirkulert aluminium.	EPD med info om resirkuleringsgrad på "recycled material in", eller annen dokumentasjon som viser resirkulert innhold i produktene, slik som f.eks. Hydro Circa 75R.				Før innkjøp	Lenke til dokumentasjon
3.4	I prosjekteringen skal det identifiseres minst 3 produkttyper som skal inneholde mer enn 80 % resirkulerte råvarer. Det kan være plastprodukter, gulv med knust stein, betong eller flis, treplater, gipsplater, isolasjon etc. Krav som sikrer anskaffelse av disse produktene skal inkluderes i MOP.	Dokumentasjon må framlegges for hvert produkt. Resirkulert innhold i det aktuelle produktet må komme tydelig fram.	TE			I løpet av prosjekteringen	Lenke til dokumentasjon
3.5	Det skal ikke benyttes kobber i tak, fasade eller som beslag.	Tegninger og bestillingslister.	TE			Før innkjøp	Lenke til dokumentasjon

3.6	Prosjektet skal ikke benytte tropisk trevirke. Tropisk trevirke skal ikke inngå i blandingstreprodukter som benyttes i prosjektet. Treslag som regnes som tropiske ligger på regnskogfondets hjemmeside: https://www.regnskog.no/no/hva-du-kan-gjore/unnga-tropisk-tommer/tropiske-treslag	Tegninger. For blandingstreprodukter må liste over treslag som produktet inneholder være vedlagt MOP som dokumentasjon.	TE			Før innkjøp	Lenke til dokumentasjon
3.7	Prosjektet skal kun benytte trevirke fra dokumentert bærekraftig skogsdrift. Alle treholdige produkter skal være sertifisert etter FSC eller PEFC. Produktgrupper som omfattes av kravet og hvordan kravet dokumenteres er beskrevet i veileder i egen fane i denne malen.	Se veileder.	TE			Før innkjøp	Lenke til dokumentasjon
3.8	Hvis det skal brukes plastprodukter i prosjektet, skal det minimum benyttes ett plastprodukt som er produsert fra fossilfrie råvarer eller fra 100 % resirkulerte råvarer. Aktuelle produkter kan være dampsperre, EPS, XPS, VVS-rør eller andre plastprodukter som inngår i bygningen.	Dokumentasjon i form av EPD, sertifikat som viser resirkulert innhold, eller egenerklæring fra produsent.	TE			Før innkjøp	Lenke til dokumentasjon
4.1	Prosjektet skal dokumentere at det ikke bruker produkter som inneholder mer enn 0,1 vektprosent av stoffer som er oppført på prioritets- eller kandidatlisten ved å bruke Cobuilder Collaborate eller tilsvarende verktøy.	Statsbygg skal opprette prosjektet i Cobuilder Collaborate. Entreprenør er ansvarlig for at produktene legges inn i Cobuilder Collaborate og sjekker dem i filteret før bestilling.	TE			Før innkjøp	Lenke til dokumentasjon
4.2	For produkter som ikke finnes i prosjektets oppfølgingsverktøy (jf 4.1), må prosjektet gjøre en annen vurdering av om produktet inneholder stoffer på prioritets- eller kandidatlisten som manuell vurdering av EPD eller sikkerhetsdatablad. Der faste stoffer ikke slår ut i filteret i oppfølgingsverktøyet må dette følges opp spesielt.	Vedlegg til MOP der det framgår hvilke vurderinger som er gjort med tilhørende dokumentasjon.	TE			Før innkjøp	Lenke til dokumentasjon
4.3	For å ivareta substitusjonsplikten skal prosjektet dokumentere hvilke produkter prosjektet har tatt ut av prosjektet etter å ha gjennomført en substitusjonsvurdering. Produkter i konflikt med det nasjonale risikofilteret kan kun tas i bruk etter at det er substitusjonsvurdert og godkjent av byggherre	Liste over produkter som er valgt bort skal vedlegges MOP. Det nasjonale risikofilteret er definert i Cobuilder Collaborate.. Ved bruk av andre verktøy må samme nivå etableres gjennom bruk av det respektive verktøy.	TE			Skal foreligge dokumentasjon før materialene ankommer byggeplass.	Lenke til dokumentasjon
5.1	Alle produkter som brukes på overflater innendørs i bygget, inkludert konstruksjoner fra dampsperrsjiktet og innover (inkl. dampsperre), skal oppfylle kravene til lavt forurensende produkter gitt i NS- EN 16798, tabell B17 (Low emitting products for low polluting buildings).	Vedlegg til MOP som dokumenterer hvordan produktene overholder krav i standard eller merking. Kan oppfylles med MI-merke eller tilsvarende.	TE			Før innkjøp	Lenke til dokumentasjon
5.2	Det skal i prosjekteringen velges ut minst 10 produkter (utover produktene i 5.1) som skal være miljøsertifisert med et type I miljømerke, f.eks. Svanemerket eller EU-Ecolabel. Tilbydere som velger produkter med andre sertifiseringsordninger, har det juridiske ansvaret for å dokumentere at de tilfredsstiller krav til et type I-miljømerkeprodukt.	Dokumentasjon på at merkekravene er oppfylt. Produkter der det finnes mange miljømerke type I-produkter er: Maling, sparkel, lim, fugemasse, parkett, laminat, linoleum, vinduer, kontormøbler, utendørs lekeapparater, kjøkkeninnredning, baderomsinnredning, terrassebord, bygningsplater etc. Eksempel på hvor disse kan finnes: https://svanemerket.no/byggevarer-og-materialer/	TE			Før innkjøp	Lenke til dokumentasjon
6.1	Prosjektet skal oppnå minimum 90 % kildesortering på vektbasis.	Innrapportert avfallssorteringsgrad i månedsrapportene fra prosjektet. Samlet måloppnåelse skal jevnlig oppdateres i MOP. Underlag som viser fordeling på avfallsfraksjoner og kumulativ utvikling skal vedlegges MOP som dokumentasjon.	TE			I månedsrapporteringen	Lenke til dokumentasjon
6.2	Total avfallsmengde for prosjektet skal ikke overstige 25 kg/m2 BTA.	Innrapporterte avfallsmengder i månedsrapportene fra prosjektet. Entreprenør skal lage et avfallsbudsjett avstemt mot andre framdriftsplaner med framskrivning av avfallsmengder for å nå målet. Entreprenør må inkludere elementer i sin BIM-strategi for å nå avfallsmålet.	TE			I månedsrapporteringen	Lenke til dokumentasjon
6.3	Det skal utarbeides en plan for hvordan det er tilrettelagt for et endringsdyktig bygg og ombruk av materialer etter endt bruk. Planen skal beskrive hvordan materialene i bygget kan demonteres og gjenbrukes ved ombygging eller riving. Dokumentasjon for hver enkelt bygningsdel skal inn som en del av FDVU-dokumentasjonen.	Arkitekt er ansvarlig for utarbeidelse av planen.	TE			Planen skal foreligge før byggearbeidene starter.	Lenke til dokumentasjon
6.6	Det skal utarbeides en plan på maksimalt 3 sider med strategier og tiltak, for å ombruke materialer fra andre bygg som er eller skal bli revet/rehabilitert. Planen skal minimum inkludere: strategier og konkrete tiltak for hvordan tilgjengelige ombruksmaterialer skal brukes i prosjektet og bygget.	Krav til utarbeidelse av plan, se: https://kriterieveiviseren.diffi.no/nb/wizard-export/criteria/234_232 Ved as built skal det foreligge en liste over antall enheter av hvert produkt som er gjenbrukt i prosjektet med mengde og miljøgevinst i forhold til om produktene skulle vært anskaffet nye.	TE				Lenke til dokumentasjon
Oppdatert	NATURMANGFOLD og UTOMHUS - KRAV TIL KONTRAKTØRER						
7.1	Prosjektet skal ikke medføre tap av naturmangfoldsverdier, jf. Naturmangfoldsloven. Elementer med økologisk verdi skal bevares og styrkes så langt det er praktisk mulig. I den grad elementer ikke blir bevart, skal dette begrunnes.	%-andel og areal i m2 opprinnelig vegetasjon bevart prosjektert og as built.	TE			I prosjektering og ved ferdigstilling	Lenke til dokumentasjon

7.2	Vegetasjon som fjernes rundt bygningen reetableres. Ny vegetasjon som etableres på tomten (bakkenivå og tak) skal opparbeides etter følgende prinsipper: - Verdi for pollinerende insekter og fugl - Flere sjikt (tre, busk og bunnvegetasjon) - Lavt vanningsbehov, fortrinnsvis vannes av regnvann - Høy variasjon i antall arter - I så stor grad som mulig stamme fra lokalt frømateriale og være lokalt produsert Prosjektets planteliste skal forhåndsgodkjennes av byggherre.	%andel og areal i m2 opprinnelig vegetasjon bevart prosjektert og as built.	TE			I prosjektering og ved ferdigstilling	Lenke til dokumentasjon
7.3	Prosjektet skal ikke medføre spredning av fremmede plantearter, jf. Forskrift om fremmede organismer. Fremmede arter med økologisk risiko iht. Fremmedartslista skal ikke inngå i ny beplantning. Prosjektets planteliste skal forhåndsgodkjennes av byggherre. Hvis det finnes fremmede arter på tomten, skal disse fjernes.	Planteliste og vedlegg til MOP som dokumenterer at kravene er ivaretatt.	TE			I prosjektering og ved ferdigstilling	Lenke til dokumentasjon
7.4	Skjøtsel av grøntarealer, se kravspesifikasjon Det skal velges miljøvennlige løsninger. Det skal ikke brukes kjemiske plantevernmidler eller sprøytemidler i anleggene. Det skal brukes naturgjødsel i anleggene der dette er mulig som et alternativ til kunstgjødsel.	Vedlegg til MOP med dokumentasjon av løsninger.	TE				Lenke til dokumentasjon
YTTERLIGERE KRAV							
8.1	Prosjektet utformes med tilstrekkelig generalitet og fleksibilitet, for å ta høyde for endrede behov i et lengre tidsperspektiv.	Vedlegg til MOP med dokumentasjon av løsninger.	TE			I prosjektering og ved ferdigstilling	Lenke til dokumentasjon